

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ, МИСТЕЦТВО

УДК 72.03 (477)

І.Р. Акмен

*Харківський національний університет будівництва
та архітектури (Україна)*

АРХІТЕКТУРНА ПРОСВІТА ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ В АРХІТЕКТУРІ 20–30-х рр. ХХ ст.

Анотація. У статті піднято с узбіччя повсякденних реалій радянського минулого питання архітектури часів політики «коренізації» 20–30-х рр., що демонструють становлення в українській архітектурі нових форм модерністської спрямованості, які стали наслідком українізації модерну рубежу ХХ ст. у формі національного романтизму. Теоретики і практики професії опинилися у центрі формування життєвого світу нового суспільства, в ідеології якого створення національної архітектури з первісних прототипів і запозичення семантичних образів традиційного житла не відповідало модерністському дистанціюванню і абстрагуванню сенсу. Напрямок архітектурної освіти, відповідної реаліям стилю, що зароджується, ідеологічний зміст «соцреалізму», розрахованого на глобальну уніфікацію творчого мислення і централізацію архітектурного процесу.

Ключові слова: національний романтизм, модернізм, соцреалізм, архітектурна просвіта, традиційне житло, повсякденність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Дослідження архітектурної просвіти 20–30-х рр. ХХ ст. як процесу поширення свідомості професійної спільноти на тлі радикальних змін суспільства за часів національного відродження і політики «коренізації» українського народу зумовлено кількома причинами. По-перше, професійна спільнота, виступаючи як носій національної свідомості, освіченості і креативності, опиняється у центрі перезавантаження життєвого світу суспільства. З одного боку, вона глибоко занурилась в ідеологічні перепони і політичні тиски тоталітарного режиму, розглядаючи його як крок у розвитку української автономії, а з іншого — виявилась причетною до вироблення й застосування в архітектурі нових життєвих правил, норм, стандартів, функцій забезпечення повсякденного життя й працездатності робітників українських міст і селищ, як тимчасовий крок на який розраховувала та сама тоталітарна система. По-друге, сформована на межі ХХ ст. ідея

відтворення в архітектурі творчої спадщини українського народу не зруйнована та існувала в перетворених формах першої хвилі модернізму між двома війнами. Прихильники українізації модерну, ідучи шляхом професійної переробки надбань XVII–XVIII ст., пристосовують їх до нового стану матеріально-побутового довкілля. Старі виміри національного романтичного напрямку приймають зміст «соцреалізму», проголошеного як творчий метод і нова форма організації життєдіяльності.

Проблемам архітектури України в період між двома світовими війнами присвячені праці Л. Г. Бачинської [1], С. М. Лінди [2], Л. С. Грицюк [3], О. Л. Михайлишина [4], Г. Бронецької [5] та ін. [6, 7]. Соціальний рівень існування архітектурної просвіти і процес одержавлення професійної архітектурної практики досліджено у працях Д. С. Хмельницького [8], М. Г. Меєровича [9], С. О. Хан-Магомедова [10], В. З. Паперного [11], О. П. Буряка [12], В. Е. Альошина [13]. Донедавна залишалося недостатньо дослідженим радянське минуле в його повсякденних реаліях — самоочевидних впливах пропаганди на архітектуру і національну свідомість, що стало результатом формування спотвореного уявлення про людину, сенси її діяльності й візії національної незалежності. Для розуміння зазначеної переломної епохи, коли відбувається перехід до нових норм і стандартів життя, пов'язаних з чисельними ідеологічними і політичними подіями 20–30-х рр. XX ст., особливого значення набуває вимір повсякдення [14], який відкриває можливість переглянути професійну та культурно-історичну спроможність визначення національної складової архітектури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період між двома війнами — це найтяжча, найдраматичніша, найзаплутаніша доба в різнобарвній історії архітектури України. Фатальні політичні й соціально-економічні впливи, викликані страшними наслідками тоталітарного правління з його масовими репресіями, збіднювали і руйнували професійну культуру, перетворюючи її в штандарт радянської реальності.

Епоха, на чолі який стає той, «хто був ніким», складає нові архітектурні вимоги, орієнтовані на споживача, який докорінним чином намагається виправити стан своєї соціальної несправедливості ідеологією класової боротьби. «Національне» надійно змішується з пролетарським, партійним та ідейним як різноманіття буття народу, поєднаному в єдиному соціальному русі.

Надії і сподівання народу на світле майбутнє набирають сенс у баталіях і дискусіях на сторінках професійної преси із питанням: «Які ж принципи національної архітектури?». Відповідь є прикриттям справжніх намірів влади міфом про вільну країну, де був засуджений конструктивізм як «ворожий вплив». Знову висвітлюється значимість «творчого використання прогресивної

класичної, головним чином вітчизняної спадщини» [15, С. 13] і «життєвих потреб країни ... стосовно всіх видів архітектурної творчості і, особливо, архітектури житла» [16, С. 14].

Пошуки модерністами нової типології житлового поселення було розвинуто в українській архітектурі. Поряд з поверненням класики, потужний краєзнавчий рух захопив широкі кола українського суспільства і залучив до роботи велике число дослідницьких інституцій. Як наслідок політики планування селищ для робітників і розгортання житла на селі, краєзнавчий рух був спрямований на вирішення модерністських проблем раціонального житлового забезпечення. В дослідженнях того часу привабливими темами стає розробка теорії заселення нових міст, вивчення вимог сучасного побуту і засобів задоволення цих вимог.

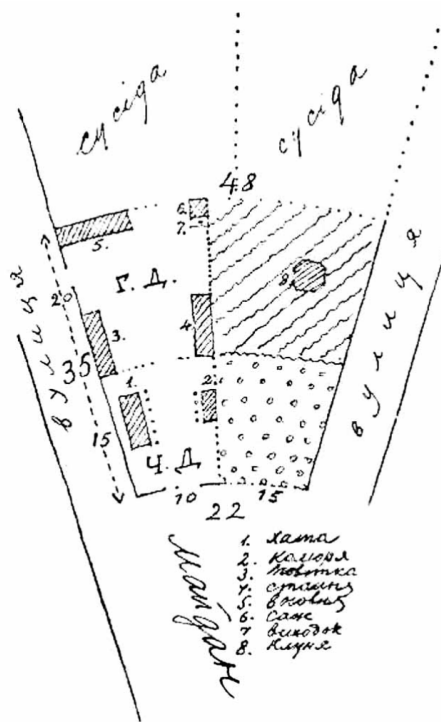

Рис. 1. План окремої садиби з книги Д. М. Д'яченка «Будова села», 1924 р.

Під впливом світових здобутків модернізму, українські архітектори звертаються до теорії міст-садів Е. Говарда як соціально орієнтованої і найбільш прогресивної ідеї. Поєднуючи з тематикою дослідження будівельної творчості народу (рис. 1), концепції міста-саду знайшли відбиток у теоретичних працях Д. М. Дяченка [17], В. Ф. Іванова [18], С. Тимошенка і частково реалізовані за участю В. І. Пушкарьова і В. К. Троценка у проектуванні перших промислових селищ Макіївки [19], житлової забудови «загоспром'я» Харкова [20], Луганська і Дніпропетровська (рис. 2).

До української хати як продукту архітектурної творчості народу у наукових працях з початку ХХ ст. звертались В. Січинський, А. Щербаківський, М. Зубрицький, М. Русов, М. Біляшевський, Д.

Дяченко, Ю. Павлович, М. Сумцов, В. Бабенко, С. Таранушенко та інші.

У 20-х рр. протягом п'яти років Харківський музей українського мистецтва організував в м. Лебедині та його околицях експедиції, якими «обмірено, зарисовані, а по часті й зафотографовані до сотні хат» [21, С. 126]. Вся дослідницька робота починалася з С. Таранушенка та продовжувалася представниками його генерації — П. Жовтовським, П. Білецьким, Г. Логвіном. Наслідки цих досліджень мали чисельні відгуки суспільства в періодичних виданнях того часу [22]. У 1921 р. виходять з друку три частини наукового

здобутку А. Таранушенка (рис. 3). Як і багато інших видань, що зустріли величезні перепони з боку «радянського державного видавництва, що має у своїх руках усі друкарні на Україні» [23, С. 232], ця праця обмежена невеликою кількістю примірників. За потребою Архітектурної секції Харківського Губернського Комітету з охорони пам'яток мистецтва й старовини при Відділі Народної Освіти під керівництвом С. Таранушенка значну долю робіт з обстеження хатнього будівництва та подальшим залученням цього матеріалу до проектної практики виконував В. Троценко.

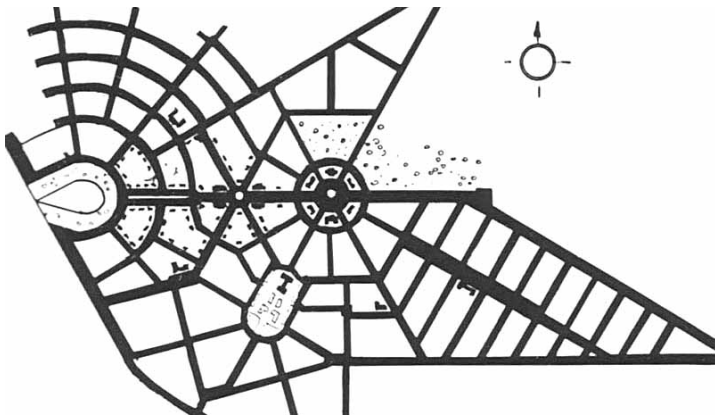

Рис. 2. Селище за проектом В. І. Пушкарьова і В. К. Троценка, 1926 р. (з дисертації В. Е. Альошина [13]).

Маючи надійну базу зібраного матеріалу дослідники спробують вирішити хвилюючі питання стильоутворення української архітектури. Якщо у 1911 р. О. Новицький дійшов до висновку, що «вивести якісь певні пропорції, яким могли б відповідати усі відомі нам пам'ятки, немає ніякої можливості» [24, С. 16], то вже у 20-ті роки С. Таранушенко дивиться на справу інакше:

«Пропорційність — це не шаблон, під який можна підігнати всі пам'ятки, а художня система. ... Кожна доба має свою систему пропорційності. Пропорції змінюються, вони не менш рухливі й динамічні, ніж інші засоби архітектурного мистецтва» [25].

У 1930-х рр. все частіше з'являються дослідження декоративного оздоблення архітектури народними мотивами [26, 27, 28, 29]. Вивчення глибинної суті народного орнаменту, декоративно-ужиткового мистецтва для архітекторів стає джерелом новаторських пошуків, імпульсом до створення блискучих зразків новітнього українського мистецтва. Засоби декоративності сприяють відтворенню міфу про будівництво щасливого життя для народу народними силами в міцній непереможній державі. Підвищена декоративність, яка по суті приховує зміни, що відбувалися у великій політиці, була закріплена і стверджена як політичний творчий напрям.

Готуючись до відзначення 120-ї річниці з дня народження Т. Шевченка, уряд у травні 1933 р. приймає постанову про проведення «будівництва на могилі пам'ятника поетові та меморіального музею» [30, С. 8], проектування якого починалося ще з 1930-го року [31, С. 357]. Образ української хати,

акцентований високою вежею, ліг в основу архітектурного рішення одного з перших (їх було декілька) проектів В. Кричевського і П. Костирка (рис. 4)

Рис. 3. Обкладинка книги А. Таранушенка, 1921 р.

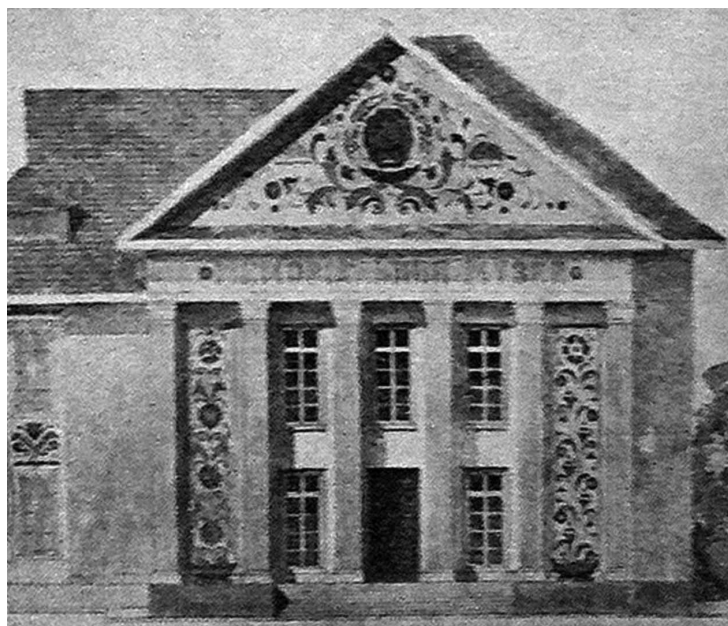

Рис. 4. Оформлення головного входу Меморіального музею Т. Г. Шевченка в Каневі. Проект В. Кричевського і П. Костирка, 1933 р.

З перших днів спорудження музею навколо нього почалися всілякі неузгодження, що дедалі більше перетворювалися на дискредитацію архітекторів. У зв'язку з відсутністю на будівництві цементу та арматурного заліза їх примушували постійно переробляти проект, відмовлятися від конструктивних рішень, спрощувати оздоблення. Коли архітектори відмовлялися закладати вікна та переносити сходинок, їх звинувачували у нерозумінні мистецтва, відверто ображали, називали нездарами, яких потрібно гнати геть [32]. Були заарештовані інженер К. Дукальський, директор М. Стретович. На місця фахівців призначали «кадрів з партійними квітками», які у тих жахливих умовах всюди бачили «класових ворогів». Архітекторів звинувачували в тому, що вони пропагували націоналізм, і споруда мала у плані хрестоподібну форму. Секретар Спілки радянських архітекторів І. Машков у газеті відкрив диспут про «буржуазних націоналістів», які за мовчазною згодою авторів проекту в замаскованому вигляді «перенесли хрест у план музею» [33], і будівництво було припинене.

«Справа з хрестом» набирала обертів, і окрім «націоналізму» В. Кричевського притягнула до себе «бароковість» Д. Дяченка. Врятував становище Г. Радіонов, який у хресті побачив ідеологічний зміст «молотка», і будівництво швидко завершилося.

Не втрачаючи віру в те, що їх розуміють, В. Кричевський і П. Костирко пишуть статтю до архітектурного журналу, і на хвилі репресій, піднятих над

усією країною, вона була надрукована у травні 1941 р., після визнання статті О. Смика про те, що в канівському музеї «архітектори намагалися не обмежуватися спадщиною по народному зодчеству, вони також використовували і класичну спадщину» [34].

Події навколо Шевченкової могили розгорталися протягом десятиліть, включаючи діяльність Шевченківських комітетів, безліч конкурсів, публікацій і диспутів, доля яких частіше невідома.

У 1921 році Раднаргосп УРСР організував конкурс на складання проектів житлових будинків для робітників Донбасу, а у 1923 році Московським архітектурним товариством було проведено повторний конкурс. У різних змаганнях брали участь провідні архітектори Києва, Харкова, Одеси та інших міст.

Творчі архітектурні конкурси у 20–30-х рр. були загальноприйнятою практикою і висвітлювались у спеціалізованих фахових виданнях. Однак прагматично орієнтована у 20-х рр. конкурсна діяльність згодом перетворилася в парадну репрезентацію з обґрунтуванням заздалегідь прийнятих рішень, що розроблялися і затверджувалися директивним чином.

На початок 1930-х рр. сформувався новий тип конкурсного відбору, який проявився, у першу чергу, в ставленні до «колективного авторства». Так, принцип «колективного авторства» можна простежити на прикладі конкурсу на житло колгоспника. Цей конкурс можна назвати «конкурсом між колективами проектних інститутів і організацій». Його результати, надруковані у «альбомі проектів» (Сельхозстройпроекта НКЗ СРСР, 1937 р.), відбивали механізм приросту типологічно однорідних елементів, які не впливають на попередній і наступний розвиток архітектури (рис. 5). Кількісна наявність проектів не тягла за собою зміни змісту, а виражалася у перетасуванні, комбінуванні і нарощуванні уніфікації форм. Результатом такого курсу, як свідчили самі архітектори за підсумками конкурсу, стала «недостатня ознайомленість багатьох наших майстрів з особливостями селянського побуту» [35, с. 25], і дедалі виникала думка, що конкурси дуже мало дають реального та стають «поверховою обізнаністю» [36], а сенс конкурсної практики — це «показовий виступ», на якому підводять підсумки багаторічної праці, здійсненої безліччю людей.

Водночас пошуки принципів національної архітектури на сторінках періодичних видань залишають багато конкурсних нереалізованих «паперових» проектів, які були виявом справжнього творчого задуму архітекторів, бо саме в них дослідницька робота поєднувалась із авторським баченням без нашарувань, що виникали при реалізації завдяки перепонам архітектурної критики ідеологічного характеру.

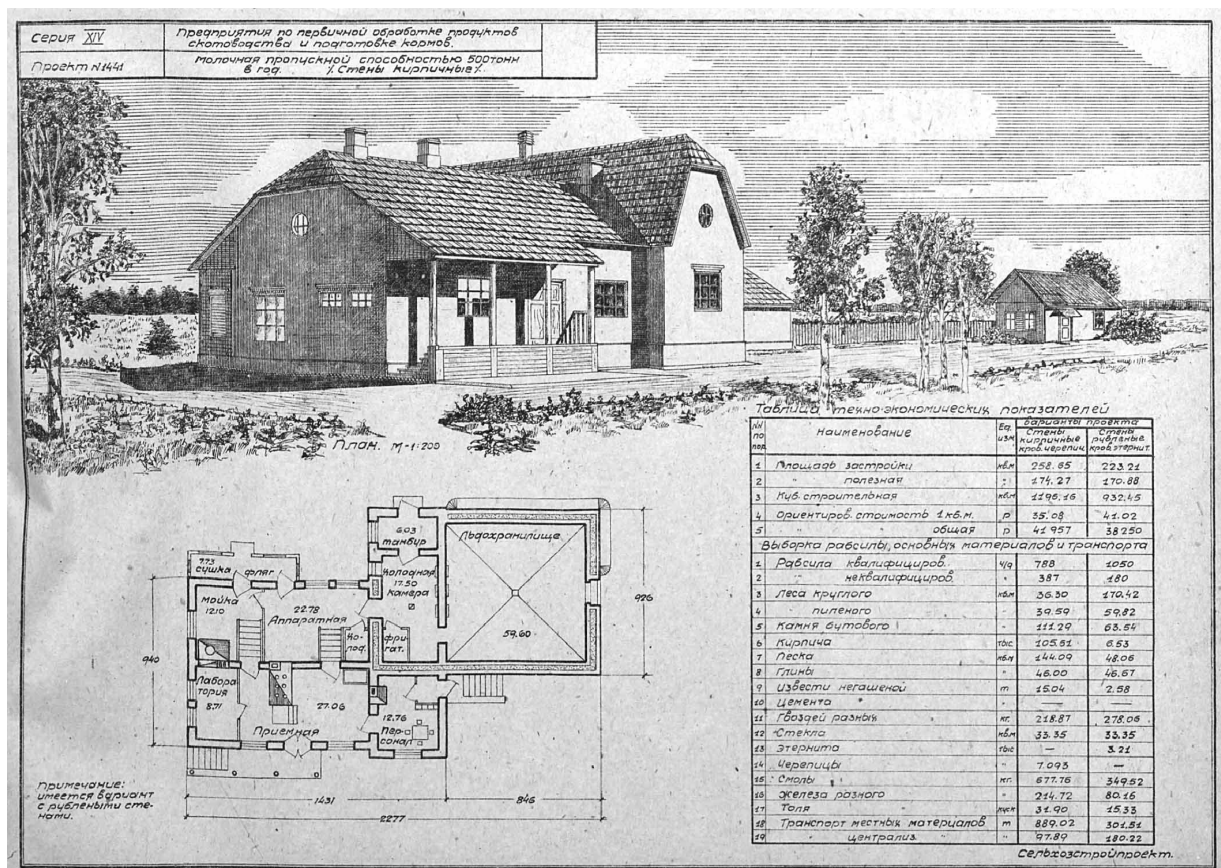

Рис. 5. Лист № 223 з альбому проектів Сільгоспбудпроекта, 1937 р.

Звернення у конкурсах до української народної спадщини супроводжується творчим підйомом і активізацією мислення, однак централізація влади потребує пошуку єдиного правильного шляху, прагне очолити і проконтролювати архітектуру, в першу чергу за допомогою створеного Союзу архітекторів замість чисельних творчих об'єднань, що часто стояли на позиціях плюралізму відносно сутності національної архітектури. Це свідчило про втрату певної творчої свободи професійних об'єднань та їх прагнень до створення української держави.

Всесоюзний і Український з'їзд радянських архітекторів у 1938 році запровадив метод «соціалістичного реалізму» в ідейно-творчій спрямованості радянських архітекторів при створенні ними «технічно досконалих, економічних, зручних і красивих будинків, які б відображали радість соціалістичного життя, велич ідей і прагнень нашої епохи» [37].

Розвиток архітектури 1920–1930-х не залишився поза увагою професійної періодики тих років. Зокрема, це питання висвітлювали офіційні видання Співки радянських архітекторів України, включаючи матеріали Пленумів, що видавалися Держтехвидавництвом, «Архітектурна газета», «Архитектура СССР», «Современная архитектура» тощо.

Серед актуальних питань, які обговорювались на з'їзді радянських архітекторів України у 1938 році, було питання про створення професійного

видання «Архітектура Радянської України», яке існувало до липня 1941 року, висвітлюючи бурхливі процеси архітектурної практики, результати конкурсів, студентські досягнення, методичні рекомендації. Значна кількість публікацій була присвячена ідеї життєзабезпечення. Згідно Постанови ЦК ВКП(б) «Про перебудову побуту», головна думка якої полягає в тому, що родина була і залишається основною соціальною одиницею, і помешкання на одну родину мусить забезпечувати нормальні умови її проживання [38], перший часопис писав: «архітектура ще сильно відстає від життєвих потреб країни ... У нас ще багато паперового проектування, абстрактного «сочинительства» ... будують довго, дорого, некрасиво» [39].

У 1940 році часопис ще тримає попит дослідження деяких тем національної спрямованості під гаслом «соцреалізму». На матеріалі практики харківських архітекторів І. Заков стверджує, що «... архітектори багато працювали і працюють над створенням українського стилю, національного формою і соціалістичного змістом», але іноді будівлі не мають «нічого спільного з органічним напрямом в створенні українського національного стилю. Коли ще можна казати, що мають національні форми, то у всякому разі, не мають радянського образу» [40, С. 17–18]. Однак «ставши на цілком правильний шлях використання української народної архітектури», автори, раптом «злякавшись, що хто-небудь не зрозуміє, що це українська споруда, ... роблять українську вивіску в вигляді величезної шестикутної пройми, яка являє собою проїзд в середину кварталу» [41].

Провідниками національних надбань у формуванні образу, форми і простору українських споруд на сторінках часопису залишаються В. Кричевський, Д. Дяченко, С. Тимошенко, К. Жуков, Є. Сердюк, Є. Лимарь, П. Костирко, І. Луговський, О. Тацій, А. Тракал, О. Заславський, М. Костенко, В. Троценко, Р. Балабан, П. Крупко, Л. Барабаш, В. Домницький, Н. Підгорний, А. Довровольський, І. Шиманський, І. Непша, О. Маліновський, М. Рахлев, М. Костенко.

Висновки. Особливий і надзвичайно важливий фактор самоорганізації професійної спільноти в архітектурі України у період між двома світовими війнами являє собою архітектурна просвіта, завдяки якій вдавалося деяким чином узгоджувати відносини архітекторів із пролетарським, партійним й ідейним різноманіття буття народу. Шляхом вдосконалення форм народного буття і надання їм політичного сенсу архітектурна просвіта з часом втратила сенс регулятора ринку архітектурних надбань і послуг, який став змістовним носієм тоталітарного суспільства.

Література

1. Бачинська, Л. Г. Житлова архітектура у СРСР: історичні наслідки політичного втручання / Л. Г. Бачинська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. — К.: КНУБА, 2011. — Вип. 28. — С. 3–15.
2. Лінда, С. М. Розвиток національного стилю в архітектурі України у міжвоєнний період / С. Лінда // Записки Наукового Т-ва ім. Шевченка: Праці комісії архітектури та містобудування. — Т. ССXLIX. — Львів, 2005. — С. 234–242.
3. Грицюк Л.С. Стильові вирішення громадських споруд у творчості Євгена Нагірного / Л. С. Грицюк // Вісник Львівського державного аграрного університету. — 2004. — № 5 — С. 208-214.
4. Михайлишин, О. Л. Архітектор Семен Сидорчук: спроба творчого портрета забутого майстра / О. Л. Михайлишин // Збірник наук. праць: Вісник НУВГП. — Рівне, 2009. — Вип. 3 (47), ч. 3. — С. 49–56.
5. Бронувицька, Г. Ідеологія і стиль: розвиток теорії радянської архітектури 30-х років / Г. Бронувицька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2003. — № 486. — С. 140–147.
6. Богданова, Ю. Особливості житлової забудови ділянки «Новий світ» у Львові у період між двома світовими війнами / Ю. Богданова, А. Харитонova // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Збірник наукових праць. — 2008. — № 1. — С. 288.
7. Хигер, Р. Проектирование жилищ : 1917–1933 / Р. Хигер. — М.: Гл. ред. строит. лит., 1935. — 93 с.
8. Хмельницький, Д. С. Кладбище соцгородов : градостроительная политика в СССР (1928 – 1932 гг.) // Д. С. Хмельницький, М. Г. Меерович, Е. В. Коньшева. — М.: РОССПЭН, 2011. — 270 с.
9. Меерович, М. Г. Биография профессии : очерки истории государственной организации профессии архитектора в СССР (1917–1941 гг.): Монография / М. Г. Меерович. — Иркутск: ИрГТУ, 2002. — 211 с.
10. Хан-Магомедов, С. О. Архитектура советского авангарда : в 2-х книгах : Книга вторая : Социальные проблемы / С. О. Хан-Магомедов; [ред. Н. И. Гинзбург]. — М.: Стройиздат, 2001. — 712 с.
11. Паперный, В. З. Культура Два / В. З. Паперный. — М.: Новое литературное обозрение, 1996. — 384 с.
12. Буряк, О. П. Процеси та інститути відтворення архітектурного професіоналізму у вітчизняній архітектурі 2-ї пол. XX — поч. XXI ст. : дис. д. архит. : спец. 18.00.01 «Теория и история архитектуры, реставрация памятников архитектуры» / Олександр Петрович Буряк. —Х.: ХНУБА, 2015. — 387 с.
13. Алешин, В. Э. Развитие представления о социалистическом поселении в градостроительстве Украины в 1920-х — начале 1930-х годов : дис. к. арх. : спец.

- 18.00.01 «Теория и история архитектуры» / Вадим Эммануилович Алешин. — К.: НИИПГ, 1985. — 178 с.
14. Колястрок, О. А. Інтелігенція УСРС у 20-ті роки : Повсякденне життя / О. А. Колястрок. — Х.: Раритети України, 2010. — 386 с.
15. Архітектура Радянської України за 40 років. — К.: Держбудвидав, 1957. — 251 с., іл.
16. Завдання архітектора і «Архітектури Радянської України» // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 6. — С. 13–14.
17. Д'яченко, Д. Будова села / Д. М. Д'яченко. — К.: Червоний шлях, 1924. — 92 с.
18. Иванов, В. Ф. Города-сады и поселки для рабочих: Планировка. Водоснабжение. Канализация / В. Ф. Иванов. — Л.: Академическое изд-во, 1925. — 72 с.
19. Шолух, Н. В. Идейно-гуманистические и композиционно-планировочные аспекты формирования промышленных посёлков 1920–1930-х гг. в г. Макеевке / Н. В. Шолух, А. В. Гурбанов // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. — Макіївка, 2012. — Вип. 2012 -4(96). — С. 12–21.
20. Алёшин, В. Э. Градостроительные поиски на Украине в 1920 — нач. 1930-х гг. / В. Э. Алёшин // Строительство и архитектура. — 1985. — № 10. — С. 24–27
21. Таранушенко, С. А. Наукова спадщина : Харківський період : Дослідження 1918–1932 рр. / С. А. Таранушенко. — Х.: Видавець Савчук О. О., 2011. — 692 с.
22. Юрченко, П. Будівництво робітничих осель в Донбасі / П. Юрченко // Пролетарська правда. — 1924. — № 27. — С. 14–16
23. Січинський, В. Рецензія на : Пам'ятки українського мистецтва : Будівництво : Таранушенко С. : Обміри та рисунки В. Троценка // Наукова спадщина : Харківський період : Дослідження 1918–1932 рр.: С. А. Таранушенко. — Х.: Видавець Савчук О. О., 2011. — 230–232 с.
24. Таранушенко, С. А. Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України / С. А. Таранушенко; за ред. М. П. Бажана і Г. Н. Логвіна. — К., 1976. — 336 с.
25. Там само: Таранушенко, С. А. Монументальна ... С. 16.
26. Коляда, Ю. Ф. Народні мотиви в архітектурі старовинних українських млинів / Ю. Ф. Коляда // Архітектура Радянської України. — 1940. — № 5. — С. 24–27.
27. Холостенко, М. В. Форма, колір і живописна декорація / М. В. Холостенко // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 6. — С. 24–28.
28. Сімікін, М. І. Еволюція народного житла на Україні / М. І. Сімікін // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 4. — С. 46–51.
29. Федоренко-Коляда, Ф. Ю. Стінні розписи в Миколаєвському і Херсонському районах / Ф. Ю. Федоренко-Коляда // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 4. — С. 52–51.
30. Кричевський, В. Заповідник Т. Г. Шевченко в Каневі / В. Кричевський, П. Костирко // Архітектура Радянської України. — 1941. — № 5. — С. 8.
31. Рубан-Кравченко, В. В. Кричевські і українська художня культура ХХ століття. Василь Кричевський / В. В. Рубан-Кравченко. — К.: Криниця, 2004. — 704 с.

32. Там саме: Рубан-Кравченко, В. В. Кричевські ... С. 363.
33. Машков И. Вылазка украинских националистов / И. Машков // Архитектурная газета. — 1937. — № 69. — 8 окт.
34. Смик, О. М. Національні форми в архітектурі / О. М. Смик // Архітектура Радянської України. — 1940. — № 5. — С. 17.
35. Сімікін М. І. Про типовий проект садиби і житла колгоспника / М. І. Сімікін // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 8. — С. 25–28.
36. Там саме: Сімікін М. І. Про типовий проект садиби ... С. 25.
37. Там саме: Архітектура Радянської України за 40 років ... С. 13.
38. Постановление ЦК ВКП(б) «О перестройке быта» // Современная архитектура. — 1930. — № 3. — С. 3.
39. Завдання архітектора і «Архітектури Радянської України» // Архітектура Радянської України. — 1938. — № 4. — С. 13–14.
40. Заков, І. Н. Практика застосування національних форм в роботах харківських архітекторів / І. Н. Заков // Архітектура Радянської України. — 1940. — № 4. — С. 16–20.
41. Там саме: Заков, І. Н. Практика застосування ... С. 20.

Аннотация

В статье подняты с обочины повседневных реалий советского прошлого вопросы архитектуры времен политики «коренизации» 20–30-е гг., демонстрирующие становление в украинской архитектуре новых форм модернистской направленности, которые явились следствием украинизации модерна рубежа XX в. в форме национального романтизма. Теоретики и практики профессии оказались в центре формирования жизненного мира нового общества, в идеологии которого создание национальной архитектуры из первобытных прототипов и заимствование семантических образов традиционного жилья не соответствовало модернистскому дистанцированию и абстрагированию смысла. Направлением архитектурного просвещения, соответствующего реалиям зарождающегося стиля, становится идеологическое содержание «соцреализма», рассчитанного на глобальную унификацию творческого мышления и централизацию архитектурного процесса.

Ключевые слова: национальный романтизм, модернизм, соцреализм, архитектурное просвещение, традиционное жилье, повседневность.

Annotation

The article is raising up from the “curb” the everyday realities of the Soviet past issues of architectural education since “indigenization” policy 20–30th., showing the formation of the Ukrainian architecture, new forms of modernist orientation, which were the result of Ukrainization modernism at the turn of the century. Theorists and trade practices at the center of the formation of the life-world of the new society, in which the creation of a national ideology of architecture from primitive prototypes and borrowing of traditional housing semantic images did not meet modernist abstraction and distancing sense. The direction of architectural education, the realities of the